

НАРОДНИЙ ДЕПУТАТ УКРАЇНИ

01008, м. Київ, вул. М. Грушевського, 5

17 січня 2020

№ 149/2.1-

Голові комітету

**Верховної Ради України з питань
гуманітарної та інформаційної
політики**

ТКАЧЕНКУ О.В.

ОКРЕМА ДУМКА

Народних депутатів України,

Членів комітету з питань гуманітарної та інформаційної політики

ПАВЛЕНКА Ю.О., КАЧНОГО О.С., КУЗЬМІНА Р.Р.

Щодо рішення Комітету з питань гуманітарної та інформаційної політики від 17 січня 2020 року відносно проекту Закону "Про медіа" (реєстр. № 2693 від 27.12.2019 р.), який суперечить положенням Конституції України та її міжнародним зобов'язанням.

Комітетом Верховної Ради України з питань гуманітарної та інформаційної політики (надалі за текстом – Комітет) на своєму 17 січня 2020 року було розглянуто проект Закону України "Про медіа" (реєстр. № 2693 від 27.12.2019 р.) та прийнято рішення рекомендувати Верховній Раді України прийняти за основу даний проект.

Категорично не погоджуючись з рішенням Комітету та мотивами, якими керувалися члени Комітету при ухваленні рішення, зважаючи на очевидну суперечність проекту Закону положенням Конституції України (зокрема, статей 8, 15, 34, 92 та ін. Основного Закону) та міжнародним зобов'язанням

України. Керуючись пунктом 2 частини другої статті 39 Закону України "Про Комітети Верховної Ради України" викладаємо свою окрему думку і вважаємо за необхідне зазначити наступне.

Усі заклики до суб'єктів законодавчої ініціативи, як основного, так і аналогічного за своєю законотворчою якістю, альтернативного законопроектів відкликати їх, створити при Комітеті робочу групу з залученням галузевих об'єднань та фахівців у сфері медіа і доопрацювати єдиний проект, який відповідатиме Конституції України та дійсно імплементуватиме Директиву ЄС про аудіовізуальні медіа-послуги не були почуті.

Комплексний та фаховий підхід було продемонстровано Головним науково-експертним управлінням Верховної Ради України, яке детально розкрило усі недоліки проекту та пропонувало повернути проект авторам на доопрацювання. До того ж, Головне науково-експертне управління Верховної Ради України звертало увагу на необхідність зміни структури і змісту проекту.

Погоджуючись з управлінням, вважаємо, що єдиним рішенням, яке відповідало б законодавству України і не призводило б до подальшого порушення Закону, яке мав прийняти Комітет була рекомендація повернути законопроект авторам на доопрацювання.

З огляду на це та подальші зауваження про які буде йти мова в цій Окремій думці, підтриманий Комітетом проект Закону "Про медіа" неможливо доопрацювати через внесення правок до другого читання без порушення Закону України "Про Регламент Верховної Ради України".

Переконані, що підтриманий Комітетом проект Закону йде врозріз покладеним на нього завданням, а також:

1) проект не відповідає Директиві ЄС про аудіовізуальні медіа-послуги, зазначеній в Угоді про асоціацію. Зокрема, проект не містить терміну "аудіовізуальна медіа-послуга", створює плутанину у вживанні різних термінів (на що також звертає увагу ГНЕУ), не містить розділу, статті чи хоча б згадування про повагу до культурного і мовного розмаїття, що є метою даної Директиви (проект містить в собі не відсильну норму до Закону "Про забезпечення функціонування української мови як державної", а сам зміст, тож логічно, щоб і питання мовного розмаїття прямо передбачалося цим проектом). Проект не передбачає більш ліберальних норм для реєстрації, відповідальності нелінійних надавачів медіа-послуг, друкованих ЗМІ, інформагентств, онлайн-медіа, що також прямо передбачено Директивою;

2) визначена проектом сфера регулювання – медіа, а тому регулювання цим проектом, а не окремим законодавчим актом, статусу та діяльності Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення не є доцільним. Поширення повноважень Нацради на широке коло суб'єктів, зокрема, друковані медіа не відповідає Конституції України. Конституцією визначено предмет діяльності цього органу — телебачення і радіомовлення, а тому без змін до Основного Закону, розширення повноважень Нацради стане підставою для звернення до Конституційного Суду України та визнання проекту у разі його прийняття таким, що не відповідає конституції (неконституційним);

3) Головне науково-експертне управління Верховної Ради України також звертає увагу на звуження термінів "мовник", "телемовник", на плутанину в тексті проекту термінів "медіа послуга", "медіа сервіс", неузгодженість термінів між собою. Визначення "мовлення громад" не відповідає принципам AMARC ;

4) зміна статусу та вимоги щодо фінансування комунальних мовників, яких в проекті назвали "мовленням громад" призведе до припинення діяльності більшості з них. Відтак, виникає риторичне питання, чи зможуть пояснити місцеві ради чому вони закривають школи і лікарні, але надають мільйонне фінансування мовнику для трансляції засідань сесій своїх рад? Водночас, проектом не передбачено можливість/право колективу комунального мовника провести реформування та залишитись медіа у власності такого колективу;

5) запропонована проектом процедура реєстрації, а тим більше процедура скасування реєстрації, друкованих медіа (ЗМІ) протирічить усталеній міжнародній практиці. Загалом прийнято здійснювати таку реєстрацію за повідомним принципом (що наразі встановлено в Україні). Пропозиція надати повноваження Нацраді здійснювати таку реєстрацію і перетворити її на дозвільну, коли Нацрада спочатку розглядає фінансові декларації і вирішує чи реєструвати друкований медіа не витримує жодної критики.

Більш справедливою вбачається ідея проведення процедури реєстрації друкованих ЗМІ і інформаційних агентств у суб'єктів державної реєстрації, що дійсно зробить цю процедуру максимально спрощеною і швидкою, наблизить її до місцевого рівня. Для порівняння Польща проводить таку реєстрацію через суди — громадянин приносить заяву про реєстрацію до суду і, навіть, якщо немає відповіді про реєстрацію протягом 30 днів, газета вважається зареєстрованою. Очевидною є необхідність забезпечення реєстрації медіа за максимально спрощеною процедурою, а Нацраді залишити ведення реєстру

ліцензіатів. Це передбачає і Директива ЄС (щодо лінійних аудіовізуальних медіа-послуг), про це свідчить і аналіз практики Європейського Суду з прав людини;

6) проект частково врегульовує питання авторського права щодо показу суспільно значимих подій, як це передбачено Директивою, але залишає без змін вимогу про узгодження інтерв'ю щодо зміни якої давно просить журналістська спільнота;

7) проектом врегульовуються дрібні процедурні питання, що не відповідає вимогам пункту 11 частини першої статті 92 Конституції України, якою встановлено, що виключно законами України визначаються засади утворення і діяльності засобів масової інформації;

8) важко пояснити необхідність регулювання проектом друкованих медіа, інформагентств, онлайн-медіа, мовників, зокрема мовлення громад, провайдерів (особливо за наявності окремих законів про суспільне мовлення та систему іномовлення);

9) потребує додаткових консультацій з МЗС, Мінюстом, Мінекономіки регулювання питань правового регулювання резидентів, які походять з іноземних юрисдикцій, адже це питання виводить проблематику далеко за межі медіа;

10) проект суперечить Директиві ЄС про аудіовізуальні медіа-послуги, а головне реаліям медіа ринку, інтересам України. Так, встановлення монополії на медіа ринках - 35 відсотків загального обсягу загальнонаціонального аудіовізуального медіа-ринку потребує уточнення щодо механізмів визначення розмірів частки медіа ринків в ході консультацій з Антимонопольним комітетом (досі таких рішень не було);

11) стратегія і план реалізації Стратегії Нацради мають значення у разі, якщо їх неподання, невиконання, тощо є підставою для відставки Нацради;

12) реєстрація і нагляд за діяльністю провайдерів медіа-сервісів не сприятиме їх розвитку, крім того, галузеві асоціації справедливо зауважують щодо відсутності в проекті закону "провайдерів медіа сервісів" для друкованих медіа, а це Укрпошта і розповсюджувачі преси. Питання Укрпошти і створення можливостей для розміщення розповсюджувачів преси потребують першочергового вирішення, про що давно просять керівники і власники друкованих ЗМІ.

13) Головне науково-експертне управління Верховної Ради України та фахівці у сфері медіа слушно звернуло увагу на повну неадекватність штрафів за поширення друкованих медіа і можливу конфіскацію майна у разі вчинення такого порушення. Підстави для відповідальності, зазначені в проекті, вимоги щодо змісту і обмеження змісту інформації не відповідають тим, які встановлені Конституцією, Кримінальним Кодексом, Кодексом про адміністративні правопорушення, на що звертає увагу Головне науково-експертне управління, як і на великий розмір штрафів "в цілому не властивий законодавству України".

14) вимоги щодо надання Нацраді щорічних звітів та копій договорів кожним медіа країни буде створювати велике навантаження на такі медіа, але й реальну перевірку Нацрада провести не зможе. Тож такі перевірки будуть використані вибірково з політичною метою або з метою впливу на медіа для зміни контенту, що є цензурою. В даному питанні слід визначитись яка саме інформація потрібна для наглядової функції забезпечення незалежності медіа і передбачити надання тільки її у такому обсязі, який потрібен.

15) оскарження рішень, дій, бездіяльності Нацради в єдиному суді країни, прийняття рішень, пов'язаних зі свободою слова, редакційної діяльності, фінансових звітів за скороченою процедурою, використання у переліку прав і повноважень Нацради термінів "тощо", "інші" не відповідатиме статті 6 Конвенції захисту прав людини та основоположних свобод. Надання Нацраді прав на доступ до конфіденційної інформації про користувачів медіа сервісів становитиме порушення захисту персональних даних.

16) питання співрегулювання, функцією якого має стати прийняття не додаткових підстав для відповідальності, а попередній розгляд скарг на ЗМІ (особливо мовників, які отримують ліцензії) і прийняття висновку, який тільки і може слугувати підставою для звернення Нацради з позовом до суду про анулювання ліцензії на мовлення. Співрегулювання має стати "судом присяжних" при Нацраді для виключення політичного тиску і цензури. Організація співрегулювання має враховувати закон про громадські формування — Нацрада не може "організовувати" громадське формування, а має запропонувати співрегулювання добровільно створеним формуванням. В даній частині проект також потребує суттєвого доопрацювання.

17) порушення принципу презумпції невинуватості при створенні Переліку осіб, які створюють загрозу національному медіа-простору України також є підставою для звернення до Конституційного Суду України з метою визнання закону неконституційним у разі його прийняття в такому вигляді.

18) обмеження роботи ЗМІ Міністерства оборони терміном ООС, вважаю не виправданим. Зараз держава вкладає значні кошти у ці ЗМІ, раптова їх ліквідація у зв'язку з, наприклад, перейменуванням ООС, є неприпустимою.

19) положення про регулювання діяльності працівників медіа, пов'язану зі збором і поширенням інформації, не доцільно "відривати" від питання регулювання самих медіа. Виглядає так, що авторам і закритій робочій групі, яка готувала проект закону, просто не вистачило часу, щоб включити в проект питання діяльності журналістів і державної підтримки ЗМІ (медіа).

Вказаний вище перелік зауважень до законопроекту є далеко не повним. Відтак, вважаємо за доцільне створення Комітетом умов для відкритої дискусії та функціонування робочої групи для об'єднання зусиль, спрямованих на доопрацювання проекту, з обов'язковим врахуванням пропозицій від галузевих об'єднань та самих медіа.

Народні депутати України

ПАВЛЕНКО Ю.О.

КАЧНИЙ О.С.

КУЗЬМІН Р.Р.